

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 10.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МИЛОРАД П. ШАПЧАНИН.

(Наставак).

Шапчанин, који је домашај и велики значај позоришта по наш народ посматрао са вишег, правог гледишта: био је проникнут мишљу, да ће оба наша позоришта само тако моћи постићи свој узвишени задатак, ако се уједине, па уједињеним, сложним силама почну вршити своју тешку културну мисију.

О томе писао ми је овако: „Позоришта ухватише у нас стална корена, и сва питања, која су с драмском и позоришном уметношћу у свези, мораће се поступно расправљати. Него једно ми пада овом приликом на памет: кад управљачи позоришта у других великих народа увиђају, да се, поред све моћи и сретних прилика, не иде тамо куд треба с раскомаданом снагом, не би ли се већ и код нас, не речју и „президијалном преписком“, већ каквим еклатантнијим начином могла изградити стварна свежа између београдског и новосадског позоришта. Како и у чему да се изведе ово јединство, остављам теби да мислиш о њему, па ако не буде никаквих даљих последица, добро је, да стоји у анализа „позоришта“, да се о њему — мислило.“

И сам, уверен будући да би спас наших позоришта био у томе, да се оба позоришта наша уједине, написао сам своје мишљење, како би се то могло најлакше, без сваке тешкоће, постићи. То мишљење своје предао сам у своје време великом заједничком одбору, који је изаслат био ли ради тога, да ту ствар подробно

претресе, па после да каже и влади шта мисли о томе.

Одбор тај састајао се више пута, ал' се није могао сложити у начину, како да се постигне то јединство.

И после је још једном било то покушавано, ал' се и опет није могло доћи до жељеног успеха.

Кад се то јединство није могло постићи онако, као што се мислило, а оно су више пута вођени преговори са Шапчанином, који ту мисао о јединству није напуштао, да бар оба наша позоришта дају по каткад заједничке представе.

Према тим преговорима приређене су биле такве две представе у Београду г. 1892.

Сви листови наши без разлике честитали су тада обема управама наших позоришта на постигнутом лепом и сјајном успеху, па су нарочито истакли с хвалом, да обе управе стоје на висини свога задатка, кад свакад и свугде показују, да им је одиста стало до лепе заједнице тих наших позоришта, кад у неговању и развијању позоришне уметности не знају за пределне границе, које нас деле једне од других.

Шапчанин је имао оштро око, и углађен, добар укус за позориште и позоришне ствари.

Он је дао зготовити по нарочитим нацртима многе лепе позоришне декорације и прибавио је уз то силан позоришни прибор.

За време управе му прављено је много одела за народне комаде из садашњег живота,

а набављено је и зготовљено богато српско историјско одело, све по предходним студијама и сликама, што су на посе израђиване за позориште. Набављен је за српске комаде старог доба нарочити намештај. Купљено је много историјско оружје као и одело за комаде из грчке,

римске и старије историје српске.

Једном речју, Шапчанин је увек за тим ишао, за тим тежио, да се сваки позоришни комад прикаже на позорници као што треба и по садржини својој и по спољашњем облику свом.

(Свршиће се)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Булинаруви“, комедија-водвиљ у 3 чина, написали Морис Ордоно, Албен Валабрег и Анри Керул, с француског превела Станка Ђ. Глишићева, приказана дне 16 јануара о. г.)

Комедија-водвиљ (vodville) прави је специјалитет француског укуса, којему је премало забаве у комичном заплету ситуација, већ је жељан и музике и песме, што испреплеће комичку радњу, како би се у исти час наслађивало и око и уво. Водвиљ је, дакле врста комедије у најужем смислу те речи са певањем или музиком.

Комедија у ужем значењу те речи је драмски приказ радње, у којој се лудо и настрано човечије настојање у опреци са захтевима здравога разума пред нашим очима приказује, те делује својом незграпношћу и смешношћу. Њезина је дакле задаћа: приказ опреке међу обичном стварношћу човечијег живота и вишим обзирима разума, с намером, да се та стварност изнесе пред очи у својем ништавилу и смешности. Приказујући нам тако човека у његовој настраности, приморава нас, да се смејемо над властитим лудовањем, у колико и ми сличним начином грешимо против правила и захтева здравога разума. Ако и јест њена прва задаћа: шала и весело расположење, ипак она сама по себи врши и вишу етичну задаћу, показујући нам „in opposito“ прави пут.

У комедији све се мотивише случајем и каприсом удеса. Радња се развија под сигнатуром необичности и реткости; треба, дакле, да одскаче од обичности, али тако, да не носи обељежја узвишености. Крепост и грех не могу бити њезин предмет, већ се она бави обичним човековим лудоријама. Приказ комедије мора бити такав, да заинтересује гледаоце; али комична интересантност не смије се састојати само у појединим речима или реченицима, већ

мора њоме бити проткана цела радња из које се комика сама од себе извија. Дакако да важну улогу у правој комедији игра досетка, али и ту је главно радња. Писцу комедија је допуштено и прстеривати, само да постигне своју цель. У погледу форме слободне су му руке: дијалог, стих, проза, песма, шта хоће, само нека не повреди правила морала и пристојности.

Применимо ли ова естетска правила и прописе за ваљану комедију у ужем значењу те речи на комад „Булинаруви“, морамо признати, да су три писца, који су на том комаду радили, у истину написали комедију, што одговара свим прописима праве комедије. И у том комаду игра главну улогу случај, (штампарска погрешка) и каприса судбине и случаја, а комика не састоји се само у појединим комичним реченицама, већ у комичном заплету ситуација и комичном току радње, а као стафажа свему је: сатира јавних прилика и људских слабости.

Булинару (г. Добриновић) обогатио се продајом свога фабриката слачице, те хоће да живи као богати habitué; а да га ништа не подсети на његову трговачку прошлост, које се у својој краткоумности почиње стидити, настоји, да са продајом радње и његов фабрикат добије име и фирму његова прејемника, али то му не полази за руком, те је чисто нервозан када наиђе на бочицу слачице са својим презименом. Много неугодних часова има и са својом женом Памелом (гђа Добриновићка), која се још увек не може да отресе својих манира, да обавља послове слушкиње, на које је научена од онда, када је као кухарица постала госпођом Булинарувом. У Булинарувих има јединица кћерка Цецилија (гђица Ђуришићева). За њену руку отимају се два ђувегије: Пол Бодар (г. Тодосић) и инжењер Бриникел (г. Васиљевић). Она љуби Бодара, али отац ће је за њега дати само ако постане

срески начелник, иначе је наменио инжињеру Бриникелу, који је нешто поодмакао у годинама. Према тому, како кому од просаца нагиње срећа и симпатија сујетног Булинара, улазе и одлазе они великим или малим степеницама његове куће.

На крају првог чина доноси јадни Бодар својој Цецилији вест, да је место њега именован протекцијом за среског начелника у Реглизоту неки Годар (г. Поповић). Док они очајавају ради те неудаће, долази Булинар отац, те честита Бодару на именовању за срескога начелника у Реглизоту, јер тако је он читао у једном листу, где се случајно поткрала штампарска погрешка. Девојка пришапне Бвдару, нека се учини, као да је зблиа тако, а да ће добри елучај све то изравнати. Бодар пристаје, али се нађе у сто неприлика, јер таст Булинар хоће да га одмах прати у Реглизот са целом својом фамилијом, да му иде на руку саветом и чином, као новајлији. Није друхче, по наговору Цецилијином јадни Бодар и на то пристаје.

У II. чину ето нас у Реглизоту, у среској гостиони, камо је кочијаш по налогу Булинару довеоа њега, фамилију и Бодара, мислећи, да је то стан срескога начелника. Први улази у гостиону Бодар, те се домисли, да би било добро оставити Булинара у мисли, да је то стан срескога начелника. Зато поскида бројеве са поједних соба, и т. д. Све је добро, али у подне долазе на ручак у ту гостиону стални абоненти: мајор Буленгрн (г. Николић), председник суда Дебушо (г. Душановић) и судија Дитијел (г. Илић). Њих ће Бодар приказати као своје позванике на ручак. Али, ето, у гостиону бану Пол Годар (г. Поповић), сав жалостан, што је осућен, да ту начелникује. Одмах пошаће свому протектору телеграм, да му испослуже друго место. Наручи ручак у посебној соби и не састане се тако ни са Бодаром ни са фамилијом Булинаровом, ни са осталим гостима; док га гостионичар Емил (г. Бакаловић) држи за некакова пустолова. Код ручка, где се на брзу руку склопи неко силхуетско познанство међу сталним абонентима и Булинаровима, у брзо дође до свађе, абоненти се разиђу а још прије него дође до изјашњења, чује се музика онако „индиректе“ наручена од Булинара, где становници Реглизота поздрављају новог начелника Бодара. У његово име захваљује се са

балкона Булинар. Сада се дозна да је кривњом Булинаровом гостионца замењена кућом срескога начелништва. Булинар и његови, отпращени музиком, улазе у ту кућу, те и ту Булинар по својој ћуди господари, док јадни Бодар ето мука мучи, како ће се све то свршити. Долази и Годар. Сада настаје цела игра неспоразумака, док на крају не изађе на видело истина, да је штампарском погрешком у новинама, које је Булинар читао, место Годарово било криво уврштено Бодарово именовање за начелника у Реглизоту. Већ Булинар нуди своју кћер Цецилију Бодару за жену, када ето телеграма, да је Годар премештен, а на његово место у Реглизоту да је именован Бодар. Булинар ће Бодару дати кћер за жену, ако сутра сужбене новине донесу његово наименовање, јер сад се боји да је и у телеграму штампарска погрешка.

Све ово тако се брзо и живо пред нама догађа, да нам по готово нестаје даха. Из заплета пада се у заплет, брзо, да нема времена изјашњењу. Случај ту почини праве оргије, и забавља духовитом комиком заплета и ситуација.

Игра је била добро увећбана. Нарочито се одликовао г. Добриновић и гђа Добриновићка. Мало више живота треба да покажу г. Тодосић и гђца Ђуришићева.

Г. Бакаловић је добро одиграо улогу гостионичара. Добри су били и г. Николић, Илић и Душановић.

Г. Поповић, као новајлија, пребрзо говори, а и као да се боји улити више темперамента у игру. Гђца Тупаковићева била је на свсм месту као собарица.

Ј. Хр.

СИТНИЦЕ.

(Прво стално позориште у Италији.) Позната глумица Аделајида Ристори примила је заштиту над друштвом, које се у Риму образовало и које ради на томе, да се у Риму оснује прво стално позориште у Италији, јер до сад таквог још нигде није било.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред позоришних представа.)

У недељу 21. јануара (2. фебруара) по други пут: „Хетман“. Драма у 5 чинова, од Павла Деруледа, с француског превео Душан Ј. Бокић. (Представа за народ с обаљеним ценама.)

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШЋЕ.

15. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 8.

У Новоме Саду, у суботу 20. јан. (1. феб.) 1896.

ПРВИ ПУТ:

ХЕТМАН.

Драма у 5 чинова, од Павла Дерулета, с француског превео Душан Л. Ђокић. — Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Фрол Герас, некадашњи Хетман
украјинских козака — — Лукић.

Стенко, заручник Миклин — Спасић.

Демид, козак, издајник, у служби
Пољске — — — — — Г. Стојковић.

Мојсије, кулењски Атаман — Николић.

Владислав IV, краљ Пољске — Марковић.

Шмул, јеврејин из Украјине — Филиповић.

Галган) — Васиљевић.

Ремен) украјински козаци — Душановић.

Павлук) — Тодосић.

Кнез Осјецки, председник већа,
крунин канцелар — — — Иваштанин.

Гроф Томницки — — — Поповић.

Кнез Баквицки — — — Илић.

Гроф Ловња — — — Стефановић.

Пољски официр — — — Миловановић.

Краљев козак — — — Бајин.

Украјински козак — — — Владимир

Донски козак — — — Бакаловић.

Маруса — — — Т. Лукићка.

Микла, кћи Фрола Гераса — С. Бакаловићка.

Пољска дворкиња — — — Д. Весићева.

Пољски војници. Пажеви и Козаци. — Догађа се у Пољској, у Љубљину и у разним крајевима Украјине, око 1645.

Г. М. Стојковић у улози Демиде, као гост.

У недељу 21. јануара (2. фебруара) по други пут: „Хетман“. Драма у 5 чинова, написао Павле Делуред, с француског превео Душан А. Ђокић. — (Представа за народ с обањеним ценама).

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, и од 3—5 сахата после подне, и после на каси.

Почетак тачно у 7, свршетак у 10¹/₄ сахата.